

**Риёзус солиҳийн шархи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан
хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 266-ҳадис**

266 - وَعَنْ أَيِّ هُرِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةُ: عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَصَاحِبُ جُرْيَحٍ، كَانَ جُرْيَحٌ رَجُلًا عَابِدًا، فَاتَّخَذَ صَوْمَعَةً فَكَانَ فِيهَا، فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرْيَحُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ؛ أُمِّي وَصَلَاتِي؟ فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ فَانْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرْيَحُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ؛ أُمِّي وَصَلَاتِي؟ فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرْيَحُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ؛ أُمِّي وَصَلَاتِي؟ فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ؛ لَا تُمْتَهِنْ حَتَّى يُنْظَرَ إِلَى وُجُوهِ الْمُؤْمِنَاتِ.

فَتَدَأَكَرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرْيَحًا وَعِبَادَتَهُ، كَانَتِ امْرَأَةٌ بَغِيَّ يُبَيْتَنُ بِحُسْنِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ شِئْتُمْ لَأَفْتِنَنَّهُ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ، فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا، فَأَتَتْ رَاعِيًّا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ، فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ تَفْسِيْهَا فَوَقَعَ عَلَيْهَا، فَحَمَلَتْ، فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ: هُوَ مِنْ جُرْيَحٍ، فَأَتَوْهُ فَاسْتَبَرُلُوهُ وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ، وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ، فَقَالَ: مَا شَاءُوكُمْ؟ قَالُوا: رَبِّيَتْ بِهِنْدِهِ الْبَغِيَّ فَوَلَدَتْ مِنْكَ. قَالَ: أَئِنَ الصَّيْحَى؟ فَجَاءُوْهَا بِهِ، فَقَالَ: دَعُونِي حَتَّى أُصَلِّي فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّيْحَى فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ وَقَالَ: يَا عَلَامُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: فُلَانُ الرَّاعِي، فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرْيَحٍ يُقَبِّلُونَهُ وَيَمْسَحُونَ بِهِ وَقَالُوا: تَبَنِي لَكَ صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: لَا، أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ، فَفَعَلُوا.

وَبَيْنَا صَيْحَى يَرْضَعُ مِنْ أُمِّهِ فَمَرَّ رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى دَابَّةٍ فَارِهَةٍ وَشَارِهَ حَسَنَةٍ فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ؛ اجْعَلْ

ابنِي مِثْلَ هَذَا، فَتَرَكَ النَّدِيَ وَأَقْبَلَ إِلَيْهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدِيهِ فَجَعَلَ يَرْتَضِعُ» (فَكَانَ أَنْظَرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْكِي ارْتِضَاعَهُ بِأُصْبِعِهِ السَّبَابَةِ فِي فِيهِ، فَجَعَلَ يَمْسُحُهَا، ثُمَّ) قَالَ: «وَمَرُوا بِجَارِيَةٍ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا، وَيَقُولُونَ: رَبِّيْتِ سَرْقَتِ، وَهِيَ تَقُولُ: حَسْنِي اللَّهُ وَنِعْمَ الْكَيْلُ». فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَتَرَكَ الرَّضَاعَ وَنَظَرَ إِلَيْهَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعُلْنِي مِثْلَهَا، فَهُنَالِكَ تَرَاجَعاً الْحَدِيثُ، فَقَالَتْ: مَرَّ رَجُلٌ حَسْنُ الْهَيْثَةِ فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ!! وَمَرُوا بِهِذِهِ الْأَمْمَةِ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ: رَبِّيْتِ سَرْقَتِ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَقُلْتَ: اللَّهُمَّ اجْعُلْنِي مِثْلَهَا!! قَالَ: إِنَّ ذَلِكَ الرَّجُلَ كَانَ جَبَارًا فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، وَإِنَّ هَذِهِ يَقُولُونَ: رَبِّيْتِ، وَلَمْ تَرْزُنْ، وَسَرْقَتِ، وَلَمْ تَسْرِقْ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعُلْنِي مِثْلَهَا». مُتَقَّدٌ عَلَيْهِ. [خ 2550/8، م 3436]

و«المُؤْمِسَاتُ»: بضم الميم الأولى، وإسكان الواو وكسر الميم الثانية وبالسین المهمملة وهن: الزواني، والمُؤْمِسَةُ: الزانية. وقوله: «دَابَّةٌ فَارِهَةٌ» بالفاء؛ أي: حاذفة نفيسة. و«الشَّارَةُ» بالسین المعجمة وتحقيق الراء، وهي: الجمال الظاهر في الهيئة والمباس، ومعنى: «تراجعاً الحديث» أي: حدثت الصبي وحدثها، والله أعلم.

266. Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайхи васаллам шундай дедилар: «Уч кишигина бешикда туриб гапирган: Ийсо ибн Марям ва Журайж воқеасидаги бола. Журайж ибодатли киши эди. У ўзига бир ибодатхона қилиб олган эди. Ўша жойда намоз ўқиётган эди, онаси келиб, «Эй Журайж!» деди. У «Эй Роббим, онам(га жавоб берай)ми ё намозим(ни ўқийверай)ми?» деди-да, намозида давом этди. Онаси қайтиб кетди. Эртаси куни у намоз ўқиётганида яна унинг олдига келиб, «Эй Журайж!» деди. У яна: «Эй Роббим, онамми, намозимми?» деди-да,

намозида давом этди. Онаси қайтиб кетди. Эртаси куни у намоз ўқиётганида яна унинг олдига келиб, «Эй Журайж!» деди. У яна: «Роббим, онамми, намозимми?» деди-да, яна намозида давом этди. Шунда онаси: «Аллоҳим, фоҳишаларнинг бетига қарамагунича уни жонини олмагин!» деди.

Бану Истроил қавми Журайж ва унинг ибодати ҳақида гапириб юришди. Ҳусну жамоли зарбулмасал қилинадиган бир фоҳиша бор эди, ўша «Хоҳласангиз, сизлар учун мен уни фитнага солиб қўяман», деди. Аёл унга ўзини таклиф қилди, лекин у аёлга қарамади. Шунда аёл унинг ибодатхонаси ёнида ётиб юрадиган бир қўйчивоннинг олдига келиб, унга ўзини топширди. У аёл билан яқинлик қилгач, ҳомиладор бўлди. Аёл тукқач, «Бу Журайждан», деди. Одамлар унинг олдига келиб, узлатгоҳидан тортиб тушириб, уни бузиб ташлашди, ўзини эса ура бошлишди. Шунда у: «Сизларга нима бўлди?» деди. «Сен манави фоҳиша билан зино қилибсан, мана, сендан бола туғибди-ку», дейишди. У: «Қани ўша бола?» деди. Уни олиб келишди. «Мени тек қўйинглар, намоз ўқиб олай», деди-да, намоз ўқиди. Ўқиб бўлгач, боланинг олдига келиб, унинг қорнига никтаб, «Эй бола, сенинг отанг ким?» деган эди, у «Фалончи қўйчивон», деди. Одамлар Журайжга ёпишиб, уни ўпиб, силаб-сийпай бошлишди, «Энди ибодатхонангни тилладан қуриб берамиз», дейишди. «Йўқ, аввал қандай бўлса, шундай қилиб, лойдан қуриб беринглар!» деди. Шундай қилишди».

(Учинчиси шуки,) бир она боласини эмизаётган эди, кўриниши кўркам, чиройли отга минган бир киши ўтиб қолди. Она: «Аллоҳим, ўғлимни шунга ўхшатгин!» деди. Бола кўкракни қўйиб, унга қаради-да, «Аллоҳим, мени унга ўхшатмагин!» деди. Сўнгра яна кўкракка юзланиб, уни эма бошлади».

(Абу Ҳурайра айтади «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам боланинг эмганини айтиб бераётиб, кўрсаткич бармоқларини оғизларига солиб, уни сўра бошлаганлари ҳамон кўз олдимда»).

«Сўнг бир жорияни олиб ўтишди. Одамлар уни уришар, «Сен зино қилдинг, ўғирлик қилдинг», дейишар, у эса: «Аллоҳ менга кифоя, У қандай яхши вакил», дер эди. Шунда онаси: «Аллоҳим, ўғлимни унга ўхшатмагин!» деди. Бола эса эмишдан тўхтаб, унга қаради-да, «Аллоҳим, мени унга ўхшатгин», деди. Шунда иккови тортишиб қолишиди. Аёл шундай деди: «Кўркам одам ўтганда «Аллоҳим, ўғлимни шунга ўхшатгин!» десам, «Аллоҳим, мени унга ўхшатмагин», дединг. Энди мана бу жорияни олиб ўтишди, уни уриб, «Сен зино қилдинг, ўғирлик қилдинг», дейишди. Мен: «Аллоҳим, ўғлимни унга ўхшатмагин» десам, сен: «Аллоҳим, мени унга ўхшатгин» дейсан!». Шунда бола деди: «Ўша киши мутакаббир эди.

Шунинг учун «Аллоҳим, мени унга ўхшатмагин», дедим. Бу аёлга эса «Сен зино қилдинг» дейишияпти, лекин у зино қилмаган. «Ўғирлик қилдинг» дейишияпти, лекин у ўғирлик қилмаган. Шунинг учун «Аллоҳим, мени унга ўхшатгин», дедим».

Мұттафақұн алаіх.

Шарх. Пайғамбар алайхиссалом саҳобаларга мана шу воқеани ҳикоя қилиб берганлар. Бу воқеада онанинг фазли нақадар юксаклиги билинади. Бу ҳикоядан бириңчи ўринда олинадиган фойда шуки, ота-онанинг фазли, айниқса онанинг даражаси ниҳоятда юксакдир. Шунинг учун машойихларимиз шундай дейдилар: «Онанг сени бир ишга буюраётган бўлса, билгинки, Роббинг сени ибодатга чорлаётган бўлади». Оналаримиз бизга иш буюраётган бўлса, Роббимиз бизни ибодатга чорлаётган бўлар экан. Журайжнинг воқеасидан яна кўплаб фойдалар олишимиз мумкин. Жумладан, билишимиз керакки, Аллоҳ таоло Ўзининг валий бандаларини ҳам баъзан ана шундай ишлар билан синаб, яна ҳимоялаб ҳам қўяр экан. Аллоҳ таоло бешикдаги болани тилга киритиб, Журайжни ҳимоя қилиб қўйди.

Гапириш ёшидан олдин гапирган болаларнинг сони ривоятларга кўра еттитагача боради.

Бадриддин Айний роҳимаҳуллоҳга кўра, ҳадисда учта дейилишига сабаб - бу пайтда Расулуллоҳ с.а.в. бошқаларини ҳали ваҳий орқали билмаганларидан бўлиши мумкин. Чунки у зот ғайбни билмасдилар. Аллоҳ таоло билдирган нарсанигина билардилар. Ҳазрат Юсуфга гувоҳлик берган гўдак, Фиръавн оловга ташлатмоқчи бўлган аёлнинг боласи ва ҳазрат Яҳё гапириш ёшидан олдин тилга кирган болалар қаторида зикр қилинган. Куртубий “Бу уч гўдак бешикдалигида, бошқалари эса бир оз каттароқ, аммо ҳануз гапириш ёшига кирмаган пайтларида гапирган”, дея таъвил қилган.

Ҳадисдан Журайж намозда гапиргани билинмоқда. Ҳолбуки, гапириш намозни бузади. Олимлар масалага бундай изоҳ беришган: Эҳтимол, Журайж замонидаги шариатда намозда гапириш мумкин бўлгандир. Зоро, Исломнинг илк йилларида, тегишли оят тушгунига қадар намозда гапириш, турли ҳаракатлар қилиш мумкин бўлган. Оят тушгач, буларнинг бари тақиқланган. Шу билан бирга, Журайжнинг гапиришини ичиди, ўзига сўзланиш тарзида ҳам тушуниш мумкин.

Журайж онасига жавоб бериш билан намозида давом этиш ўртасида иккиланиб, кейин намозида давом этишни танлади ва онасининг қарғишига қолди.

Баъзи олимлар ҳадисдан, бундай ҳолатда онага жавоб бериш керак, деган ҳукмни олишган. Улар: “Журайж ўқиётган намоз нафл эди, онанинг чақириғига жавоб бериш эса вожибdir”, дейишади. Бу борада Расулуллоҳ с.а.в.дан “Агар Журайж олим бўлганида, онасининг чақириғига жавоб бериш нафл намозда мумкин эканини биларди”, деган сўзлари ривоят қилинган. Журайж обид эди, олим эмасди. Олим обиддан устунлигига ушбу қисса ҳам далолат қиласди.

Имом Нававий айтади: “Онасининг дуоси қабул қилинди. Чунки Журайж намозни қисқа қилиб, онасига жавоб бериши мумкин эди. Аммо у онасининг ибодатхонани ташлаб, дунё ишларига қайтишини талаб қилишидан қўрқиб, жавоб бермади”.

Ҳадисдан чиқадиган хulosалар:

Ота-онани ранжитиш, уларга оқ бўлиш жуда хатарли иш ва улкан гуноҳ экан;

Ота-онанинг фарзандига қилган дуоси тўсиқсиз қабул бўлади. Шу боис, фарзанд ота-онадан яхши дуо топиш пайдан бўлиши, Аллоҳ сақласин, ёмон дуо чиқишига сабабчиси бўлиб қолмаслиги керак. Чунки роҳиб Журайжнинг бошига шунча ташвишлар онасига итоатсизлиги туфайли келди.

Аллоҳ таоло Журайжнинг онаси қилган дуойибадини ижобат қилди. Демак, оналарнинг дуолари шунаقا нозик даражада экан. Шунинг учун, оналар ҳам болаларининг ҳаққига ҳар хил салбий дуоларни қилиб юборишдан эҳтиёт бўлишлари керак;

* Ота-оналар фарзандларини имкон қадар тушунишга ҳаракат қилишлари ва раҳмдил бўлишлари керак. Журайжнинг онаси унинг ўлимини, бузуқлик тўрига тушиб қолишини тилаб янада оғирроқ қарғаса бўларди. Лекин она буларни тилга олмади, фақатгина “Ёмон хотинларнинг юзини кўрмасдан ўлма!” деди.

* Журайж кучли эътиқод ва соғлом иймон эгаси эди. Шу боис, истагига мувофиқ, ғайриоддий воқеа содир бўлди – бешикдаги бола гапирди.

* Икки ишдан бирини танлашга тўғри келиб қолса, муҳимроғи олдин бажарилади.

* Валийлар каромат кўрсата оладилар. Бу уларнинг талаб ва истаклари билан ҳам амалга ошиши мумкин.

- * Нафсининг чидашига ишонган одамгина ибодатнинг қийинини танласин.
- * Бузуклик қилганинг ҳурмати қолмайди.
- * Таҳорат ва намоз олдинги умматларда ҳам бор эди.
- * Шунингдек, банда ҳар доим Аллоҳга юзланиб, боғланиб туриши лозим. Шунда Аллоҳ ҳам уни яккалаб қўймайди;
- * Ҳар қандай замонда ҳам ёмонлар бўлган ва бўлади. Уларнинг ёмонликларидан эса иффатини сақлаган кишиларгина омонда қолади. Шундай экан мусулмон киши ҳар қадамда хушёр ва эҳтиёткор бўлиши керак;
- * Аллоҳ бандаларини синаган пайтда чиройли сабр қилиб Раббиларидан яхшиликни сўрашлари лозим.
- * Зулмкор аёл Журайжга туҳмат қилганидек, фужур аҳли солиҳ инсонлар юзини булғашга ҳаракат қилиши.
- * Кишлок аҳли фожир аёлнинг гапига ишонгандаридек, хужжатсиз, далилсиз айтилган гумон гапга ишонишда шошилмаслик лозимлиги. Улар Журайжни обрўсими бузиб, уни уриб сўкишдан олдин аёлнинг гапини таҳқиқлашлари керак эди.
- * Солиҳ бандаларда Аллоҳга нисбатан яхши гумонда бўлиш, ишонч, собит қадамлик топилиши.
- * Бало ва қайғу келганда намозга суюниш солиҳларнинг иши эканлиги.
- * Аллоҳ банданинг тақвоси, яхши амали сабабли унга нажот бериши.
- * Аллоҳ сафира болани гапиртириб Журайжни поклаганидек, гапиришга қодир бўлмаганларни ҳам гапиртириши.
- * Журайж балоланганидан кейин сабри ва тақвоси сабабли инсонларнинг ҳузурида ҳам, Роббисининг ҳузурида ҳам инсонларнинг афзалига айланганидек, банда сабр қилса ва Роббисига тақво қилса балонинг оқибати яхшилик билан тугаши.

NUBUVVAT MARVARIDLARI